

Vertikalieji santykiai Maisto produktų tiekimo grandinėje

Gerosios praktikos principai

Pasiūlymą pateikė žemiau nurodyti susidomėję B2B platformos nariai:

AIM

CEJA

CELCAA

CLITRAVI

Copa Cogeca

ERRT

EuroCommerce

Euro Coop

FoodDrinkEurope

UEAPME

UGAL

Siekiant užtikrinti konkurencijos įstatymų laikymąsi, šis dokumentas neturėtų būti asociacijų komunikacijoje aptariamas ar naudojamas kitu tikslu, siekiant tiesiogiai ar netiesiogiai koordinuoti verslo strategijas.

Ižanga¹

Europos institucijos ir kai kurios valstybės narės nurodė, kad esama problemų, susijusių su maisto produktų tiekimo grandine, ir sutarė, kad reikia rasti šių problemų sprendimo būdų².

2011 m. kovo 10 d. Europos Komisijai išreiškus pageidavimą veiksmingesnės maisto produktų tiekimo grandinės aukšto lygio forumo įmonių tarpusavio (B2B) platformoje, pradėtas įvairių suinteresuotųjų šalių dialogas, siekiant aptarti sąžiningą ir nesąžiningą praktiką maisto produktų tiekimo grandinėje. Dialogo tikslas – prisidėti prie aukšto lygio forumo darbo pagal platformos įgaliojimą. Pagrindinis diskusijos tikslas buvo rasti derybinės galios nevienodumo ir galimo kai kurių maisto produktų tiekimo grandinės dalyvių piktnaudžiavimo ja galimus problemos sprendimo būdus.

Įvairių suinteresuotųjų šalių dialogo rezultatai pridedami kaip gerosios praktikos principų rinkinys ir nesąžiningos bei sąžiningos praktikos vertikaliuosiuose prekybos santykiuose pavyzdžių sąrašas. Šie rezultatai rodo: i) pripažinimą, kad visoje maisto produktų tiekimo grandinėje gali pasitaikyti nesąžiningos verslo praktikos atvejų; ir ii) suinteresuotųjų šalių norą sutartinai ir veiksmingai reaguoti į tokią praktiką.

Įvairių suinteresuotųjų šalių dialogo nariai mano, kad šie gerosios praktikos principai gali būti naudojami kaip gairės verslui, gerbiančiam sutarčių laisvę ir užtikrinančiam konkurencingumą, pasitikėjimą bei tęstinumą – visa tai, ko reikia verslo plėtrai, novatoriškumui ir trims svarbiausiems tvarumo užtikrinimo elementams (ekonominiam, socialiniam ir aplinkosauginiam). Galiausiai tai bus labai naudinga vartotojams ir plačiajai visuomenei.

Šis požiūris papildo ECR plėtojamą gerąją praktiką, sukurtą tikslu optimizuoti visą verčių skirtų geriau, greičiau ir pigiau tenkinti vartotojų lūkesčius, grandinę.

Toliau pateikiamuose principuose ir pavyzdžiuose atsižvelgiama į svarbų MVĮ vaidmenį maisto produktų tiekimo grandinėje.

Laikantis gerosios praktikos principų bus skatinami sąžiningos praktikos pavyzdžiai ir stabdomas nesąžiningas elgesys, kurio kai kurie pavyzdžiai pateikiami šiame dokumente.

¹ BEUC (Europos vartotojų organizacijų asociacija) buvo šio darbo stebėtoja. BEUC mano, kad bendrieji ir konkretūs gerosios praktikos principai yra teisingi ir atspindintys bendrą gerąją praktiką civiliniais ir komerciniais klausimais. Tačiau BEUC abejoja dėl to, kaip bus užtikrintas jų taikymas ES rinkose.

² Visų pirma paminėtinos Galutinės aukšto lygio grupės rekomendacijos (HLG.006), Komunikatas dėl veiksmingesnės Europos maisto tiekimo grandinės (KOM(2009) 591), Mažmeninės rinkos stebėsenos ataskaita (KOM(2010) 355), Bendrosios rinkos aktas (KOM(2011) 206/4), Bové pranešimas (2009/2237(INI)), Corazza-Bildt pranešimas (2010/2109(INI)) ir įvairios visuomeninės bei privačios iniciatyvos *inter alia* JK, Prancūzijoje, Ispanijoje, Rumunijoje, Vengrijoje ir Airijoje.

Gerosios praktikos principai

Susitariančiosios šalys griežtai laikosi galiojančių teisės aktų, įskaitant konkurencijos teisės aktus.

Bendrieji principai

- A. VARTOTOJAI. Susitariančiosios šalys savo tarpusavio santykiuose (B2B) visuomet turi atsižvelgti į vartotojų interesus ir maisto produktų tiekimo grandinės bendrąjį tvarumą. Susitariančiosios šalys, tiekdamos prekes, užtikrina, kad visoje maisto produktų tiekimo grandinėje išteklių būtų naudojami kuo veiksmingiau ir kuo optimaliau.
- B. SUTARTIES LAISVĖ. Susitariančiosios šalys yra nepriklausomi ūkio subjektai, gerbiantys vieni kitų teises nusistatyti savo strategiją ir vadybos politiką, įskaitant laisvę nepriklausomai nuspręsti, prisijungti ar neprisijungti prie atitinkamo susitarimo.
- C. SĄŽININGUMAS. Susitariančiosios šalys tarpusavyje bendradarbiauja atsakingai, sąžiningai ir profesionaliai.

Konkretūs principai

- 1. RAŠYTINIAI SUSITARIMAI. Susitarimai sudaromi raštu, išskyrus atvejus, kai tai yra neįgyvendinama arba kai žodiniai susitarimai yra abiem šalims priimtini ir patogūs. Jie turi būti aiškūs bei skaidrūs ir aprėpti kuo daugiau reikšmingų bei numatomų sąlygų, įskaitant teisę nutraukti susitarimą ir tokio nutraukimo procedūras.
- 2. NUSPĖJAMUMAS. Sutarties sąlygos neturėtų būti keičiamos vienašališkai, išskyrus atvejus, jei yra išankstinis šalių susitarimas dėl tokios galimybės ir jos aplinkybių bei sąlygų. Susitarimuose turėtų būti apibrėžiamas procesas, pagal kurį kiekviena šalis aptaria su kita šalimi visus pakeitimus, reikalingus susitarimui įgyvendinti arba susijusius su nenumatytais aplinkybėmis, kaip nurodyta susitarime.
- 3. SUSITARIMŲ LAIKYMASIS. Susitarimų turi būti laikomasi.
- 4. INFORMACIJA. Keičiantis informacija, šalys privalo griežtai laikytis konkurencijos ir kitų galiojančių teisės aktų reikalavimų, be to, šalys turi pasirūpinti, kad pateikiama informacija būtų teisinga ir neklaidinanti.
- 5. KONFIDENCIALUMAS. Turi būti užtikrintas informacijos konfidencialumas, išskyrus atvejus, kai ta informacija jau yra vieša arba kai šalis ją gauna teisėtu ir sąžiningu būdu iš nepriklausomų šaltinių. Konfidencialią informaciją gavusi šalis, ją privalo naudoti tik tuo tikslu, kuriuo tokia informacija buvo pateikta.
- 6. ATSAKOMYBĖ UŽ RIZIKĄ. Visos susitariančiosios šalys tiekimo grandinėje turėtų prisiimti joms tenkančią atitinkamą verslo riziką.
- 7. REIKALAVIMŲ PAGRĮSTUMAS. Susitariančioji šalis negali grasinti siekdama gauti nepagrįstos naudos arba nepagrįstai perkelti kaštus.

Praktika	Nesąžiningos praktikos pavyzdžiai	Sąžiningos praktikos pavyzdžiai
Rašytiniai / nerašytiniai susitarimai	<ul style="list-style-type: none"> Atsisakoma arba vengiama surašyti esmines sąlygas raštu. Dėl to tampa sunkiau nustatyti šalių tikruosius šalių ketinimus ir identifikuoti šalių sutartines teises bei pareigas. 	<ul style="list-style-type: none"> Susitariančiosios šalys užtikrina, kad susitarimas būtų sudarytas raštu, išskyrus atvejus, kai tai yra neįgyvendinama arba kai žodiniai susitarimai yra abiem šalims priimtini ir patogūs. Susitarime nurodomos tikslios aplinkybės ir detalios taisyklės, pagal kurias šalys gali tarpusavio susitarimu laiku ir tikslingai keisti susitarimo sąlygas, įskaitant kurios nors iš šalių dėl to patirtų išlaidų reikiamo kompensavimo nustatymą. Rašytinės sutarties nuostatos yra aiškios ir skaidrios. Kai sutartys yra nerašytinės, vėliau viena iš šalių atsiunčia raštišką patvirtinimą.
Bendrosios sąlygos	<ul style="list-style-type: none"> Bendrųjų sąlygų, kuriose yra nesąžiningų nuostatų, primetimas. 	<ul style="list-style-type: none"> Verslo veiklą palengvinančių ir sąžiningas nuostatas numatančių bendrųjų sąlygų taikymas.
Sutarties nutraukimas	<ul style="list-style-type: none"> Vienašališkas komercinių santykių nutraukimas apie tai nepranešus arba pranešime nurodžius nepagrįstai trumpą laiką ir be objektyvių motyvų, pavyzdžiui, dėl to, kad nepasiekti vienos šalies pardavimo tikslai. 	<ul style="list-style-type: none"> Vienašališkai nutraukiant susitarimą laikomasi susitarimo ir taikomas reikiamas procesas pagal galiojančius teisės aktus.
Sutartyse numatytos sankcijos	<ul style="list-style-type: none"> Sutartyse numatytos sankcijos taikomos neskaidriai, ir jos nėra proporcingos patirtiems nuostoliams. Sankcijos taikomos be susitarime arba galiojančiuose teisės aktuose numatyto pagrindo. 	<ul style="list-style-type: none"> Jeigu šalis nesilaiko savo įsipareigojimų, tai sutartyje numatytos sankcijos taikomos skaidriai, laikantis susitarimo ir proporcingai nuostoliams. Dėl sutartyje numatytų sankcijų susitarta iš anksto, jos yra proporcingos abiem pusėms ir taikomos siekiant kompensuoti nuostolius.
Vienašališki veiksmai	<ul style="list-style-type: none"> Vienašališkai atgaline data atliekami sutartyje nenumatyti produktų arba paslaugų kainos pakeitimai. 	<ul style="list-style-type: none"> Sutartyje numatytos pagrįstos aplinkybės ir sąlygos, kuriomis gali būti leidžiama vienašališkai imtis veiksmų.
Informacija	<ul style="list-style-type: none"> Derantis dėl sutarties kitai šaliai nepateikiama esminė informacija, kurios kita šalis gali pagrįstai tikėtis. Susitariančioji šalis naudoja arba dalijasi su trečiąja šalimi kitos susitariančiosios šalies konfidencialiai suteikta neskelbtina informacija be pastarosios sutikimo, taip įgydama konkurencinį pranašumą. 	<ul style="list-style-type: none"> Derantis dėl sutarties kitai šaliai teikiama reikiama svarbi informacija ir užtikrinama, kad ja nebūtų piktnaudžiaujama.

Verslo rizikos paskirstymas	<ul style="list-style-type: none"> • Susitariančiai šaliai priskiriama nepagrįsta arba neproporcinga rizika, pavyzdžiui, nustatant su veiklos rezultatais susietą prievolę sumokėti garantinį užstatą. • Reikalaujama finansuoti kitos susitariančiosios šalies verslo veiklą. • Reikalaujama finansuoti pardavimo skatinimo išlaidas. • Susitariančiai šaliai neleidžiama prekiaujant savo produktais naudoti teisėtų reklaminių teiginių. 	<ul style="list-style-type: none"> • Kiekviename maisto produktų tiekimo grandinės etape įvairiems ūkio subjektams tenka konkreti rizika, kuri susiejama su nauda, kurios galima tikėtis vykdant veiklą toje srityje. Visi ūkio subjektai atsako už savo riziką ir be reikalo nebando perduoti savo rizikos kitoms šalims. • Dėl rizikos perdavimo šalys susitaria per derybas taip, kad susitarimas būtų naudingas abiem šalims. • Susitariančiosios šalys susitaria dėl jų prisidėjimo prie kitos šalies verslo ir (arba) pardavimo skatinimo veiklos sąlygų.
Įtraukimo į prekybos sąrašą mokesčiai (išankstiniai prieigos mokesčiai)	<ul style="list-style-type: none"> • Nustatomi "įėjimo mokesčiai" mokesčiai yra neproporcingi su nauju produktu susijusiai rizikai. 	<ul style="list-style-type: none"> • Kai "įėjimo mokesčiai", kuriais siekiama sumažinti su nauju produktu susijusią riziką, yra abiejų šalių sutarti ir proporcingi patiriamai rizikai.
Grasinimas sutrikdyti verslą	<ul style="list-style-type: none"> • Grasinimas sutrikdyti verslą arba nutraukti verslo santykius, siekiant gauti nepagrįstos naudos, pavyzdžiui, baudžiant susitariančiąją šalį už tai, kad ji naudojasi savo teisėmis. • Reikalavimas sumokėti už nesuteiktas paslaugas arba nepristatytas prekes, arba reikalavimas atlikti mokėjimus, akivaizdžiai neatitinkančius suteiktos paslaugos vertės ar kainos. 	
Siejimas	<ul style="list-style-type: none"> • Reikalavimas, kad susitariančioji šalis iš kitos susitariančiosios šalies arba nustatytos trečiosios šalies pirktų produktų ar paslaugų paketą, susietą su kitu produktų ar paslaugų paketu, arba kad tokie produktai ar paslaugos būtų jai tiekiami. 	<ul style="list-style-type: none"> • Susitariančiosios šalys susitaria susieti produktus arba paslaugas, didinančias maisto produktų tiekimo grandinės bendrą veiksmingumą ir (arba) tvarumą ir teikiančias naudos vartotojams ir abiem susitariančiosioms šalims.
Prekių pristatymas ir priėmimas	<ul style="list-style-type: none"> • Sąmoningas prekių pristatymo arba priėmimo grafiko trikdymas, siekiant gauti nepagrįstos naudos. 	<ul style="list-style-type: none"> • Prekių pristatymas sutartu laiku leidžia tiekėjams iš anksto planuoti savo produkcijos bei gamybos procesus ir pristatymo grafikus, o pirkėjams – pristatomų prekių priėmimą, sandėliavimą ir išdėstymą. • Jeigu šaliai reikia pristatyti arba priimti prekes anksčiau / vėliau / tik jų dalį, ji kuo anksčiau ir laikydamasi rašytinio susitarimo apie tai įspėja kitą šalį.